

Museum in de kijker

Sibylla Goegebuer

Adjunct-conservator Stedelijk Museum voor Volkskunde Brugge

Musée de la Vie wallonne in Luik

Het museum visualiseert, zoals ook andere volkskundige musea dat doen, aspecten van volkscultuur op een educatieve en wetenschappelijke manier, in een historisch pand. De instelling houdt, als volleerd evenwichtskunstenaar, de verhouding tussen het beoefenen van de wetenschap van de volkscultuur én het verzoenen van de museumcollectie met een waardevol architectonisch pand met stadshistorische betekenis, in balans. De geslaagde confrontatie van de uniteit van het bouwerfgoed met het rijk en gediversifieerd roerend patrimonium ontsnapt niet aan de aandacht van de museumbezoeker. De cultuurtoerist op pad blijft niet onbewogen.

Het museum uit zich als ontmoetingsruimte én als plaats waar kennis wordt verspreid en ontvangen. Het is zich dan ook bewust van zijn sociaal-didactische en educatief-pedagogische rol en voert als regisseur deskundig de collectieve identiteit van stad en streek, van Wallonië, ten tonele. De bezoekers zijn nillens willens de acteurs. Het Musée de la Vie wallonne ondertekent, net zoals tal van andere volkskundige musea, het manifest van de volkscultuur.

De stichting van de Société du Folklore wallon in 1889 vuurt het startschot af van de ontstaansgeschiedenis van het Luikse volkskundemuseum. De leden duiden reeds in 1891 op het belang van een museum. Men blijft niet bij de pakken zitten. Een Musée du Vieux-Liège wordt vanaf 1894 in de Académie des Beaux-Arts ondergebracht. Vanaf 1912 buigt een comité, ontstaan uit een fusie van de "Association des Amis de l'Art wallon" en de "Société de littérature wallonne", zich over de eigenlijke, praktische en inhoudelijke uitbouw van een museum voor volkskunde. De statuten van het museum worden in 1913 officieel. Bezieler en stichter van het museum is onbetwistbaar Joseph-Maurice Remouchamps (1877-1939), tevens eerste directeur (1924-1939). In 1925 verhuist de collectie naar de bijgebouwen van het Huis Curtius in de Rue Féronstrée. Drie expositiezaalen worden permanent officieel geopend op 30 september 1930. Een marionettentheater wordt geïntegreerd. In 1955 reeds wordt de noodzaak van het bestaan van een actieve educatieve dienst aangevoeld; het in functie stellen ervan blijft niet uit. De vriendenvereniging van het museum ziet in 1956 het levenslicht.

1962 betekent een keerpunt in de evolutie van het volkskundemuseum. Het 13de-eeuwse Minderbroederklooster, palend aan de barokke Sint-Antoniuserkerk, oorspronkelijk kerk van de Minderbroeders, zal worden gerenoveerd en als volkskundemuseum worden ingericht (1963-1971). Het project is dubbelzijdig. Enerzijds betoont men zoveel mogelijk respect voor de bouwhistorische en stilistische evolutie van de constructie. Anderzijds wil men de nieuwe missie van het pand, het herbergen van een museum voor volkskunde, zo goed mogelijk invullen op bouwkundig vlak.

Het klooster, eertijds de locatie van het schouwspel van heel wat illustere, politieke gebeurtenissen, werd in het derde kwart van de 17de eeuw gereconstrueerd in de zogenaamde Renaissance mosanestijl. Na de Franse Revolutie werd het pand openbaar verkocht: Het gebouw onderging talrijke transformaties en modificaties. Deze tekenen zich ook nu nog af in de architecturale geledingen. In 1970 worden de zalen op de eerste verdieping van de kloosterconstructie, rondom de binnentuin, voor het publiek toegankelijk gesteld. Veertien zalen op de tweede verdieping volgen in december 1972.

Beeldcultuur op mensenmaat primeert: oude ambachten en technieken, productieprocessen, gebruiken en gewoonten worden onder de gemeenschappelijke noemer *Waa's* samengebracht en naar het museumpubliek gecommuniceerd. De geëxposeerde verzameling laat de bezoeker kennismaken met de talrijke facetten en diversificaties van de Waalse identiteit. Het gaat om een museologisch verantwoorde confrontatie van de bezoeker met de collectie. Voorwerpen en documenten maken verbanden zichtbaar tussen voorwerpen en getuigen. De reconstructie van ateliers en traditionele interieurs is typerend en waarheidsgetrouw.

De belangstelling van het museum beperkt zich niet louter tot het behoud en bestuderen van de volkscultuur van Luik en van de onmiddellijke omgeving van de stad; het bekommert zich ook om het bewaren van stedelijke en industriële sites in verval in Wallonië. Het collectiebeleid is dus ook moreel en sociaal geënt. Het museumbeleid nodigt het publiek constant uit tot het uitwisselen van kennis. Het museum is het communicatieplatform bij uitstek om het belang van verscheidene elementen van de volkscultuur, etnologie, etnografie (dialectologie) te onderschrijven.

Het wordt de lezer duidelijk dat een schriftmatig, gedetailleerd beeld scheppen van de collectie, aan de hand van een artikel, altijd een onvolledige weergave zou zijn van de rijkdom van het museum en van de doelstellingen van het museumbeleid. Het gaat veeleer om de creatie van een sfeerbeeld; de weergave van de intimiteit die de ver-

scheidene interieurs uitstralen aan de hand van enkele duidende woorden.

Bezoekers vluchten even weg uit de wereld van het hedendaagse alledaagse om zichzelf terug te vinden in een kunstig gecomponeerde wereld van vroeger. Het Musée de la Vie wallonne is een museum voor mensen die op zoek zijn naar zichzelf. Het is een gevoelshuis dat zowel stemmingen genereert als evoceert. Gebeurtenissen waarmee iedere mens werd geconfronteerd worden op een persoonlijke, maar voor iedereen bevattelijke en herkenbare, manier gedocumenteerd. Het schijnbaar waardeloze wordt waardevol. Het gaat niet alleen om objecten typerend voor de persoonlijke levenssfeer en -wereld van de oorspronkelijke eigenaars maar ook om objecten die de collectieve identiteit van een bepaalde groep mensen karakter geven.

Vier basisideeën beheersen de museologische gedachtegang van de opstelling en worden doorheen stijlvolle museumkamers tot één ketting samengesmeed: de dagdagelijkse leefwereld; werktuigen en fabricatieprocessen; religieuze volkscultuur en de ontspanningswereld (traditionele feesten verbonden met de volksdevotie en marionetten zijn de belangrijkste items). De voorwerpen zijn schakels van deze museumketting en vertellen ieder op zich een verhaal; spelen elk op zich een scène van het toneelstuk dat door het museum wordt opgevoerd. De objecten zijn echter ook onlosmakelijk verbonden met het totaalconcept van de museumopstelling: de collectie brengt een samenhangende, Waalse volkscultuurgeschiedenis tot leven.

Het uithangbord van ca. 1850, dat de vroedvrouw Madame Kruyers voorstelt, voert een individueel schouwspel op maar maakt tevens deel uit van het verhaal van het dagelijks leven van velen. De verzameling uithangborden van het museum is trouwens indrukwekkend. De museumverzamelingen bieden, vanuit verschillende invalshoeken, een veelzijdig beeld van de Luikse en Waalse gemeenschap van vroeger. Het 19de-eeuwse houten kinderspeelgoed, gemaakt door en voor arme kinderen, wordt op dezelfde wijze getoond als de luxueuze, porseleinen kinderpopp. De aanwezigheid van beide types van speelgoed brengt de bezoeker in aanraking met de realiteit.

De voorwerpen worden in een interieur geplaatst dat óók een afzonderlijk verhaal vertelt. De Ardense woonkamer brengt het verhaal van het huiselijke leven van de gewone man. Men eet er; men werkt er; houdt er zich warm aan de haard; ontvangt er genodigden. Het leven concentreert zich in die ene beperkte ruimte. Het schouwspel stemt tot nadenken en legt op die manier een link met de huidige levensstandaarden. De interieurs tonen het landbouwersleven, scheppen een beeld van de stadscultuur en het openbare leven. De metaal- en houtbewerking, de mijnbouw, de huidbewerking tot leder, het weven

en het mandenmaken zijn slechts enkele van de oude ambachten en beroepen die in de museumzaaltjes wetenschappelijk en educatief worden uitgelegd. Ze worden ontmoetingskamers voor bezoekers die spontaan worden aangezet tot reflectie. De interieurs zijn confrontatiespiegels. De museumopstelling is flexibel: voorwerpen kunnen in feite worden geplaatst in verscheidene interieurs, zelfs in verschillende museumopstellingen. Een thematische inrichting vormt de rode draad van het verhaal en geeft het geheel een overzichtelijk en aanvaardbaar karakter; zorgt ervoor dat het een herkenbare identiteit krijgt, samenhangend maar niet dwingend. Het is een herkenbaar gegeven voor vele volkskundige musea.

2003 is het jubileumjaar Georges Simenon. Verschillende facetten van de stad zijn te ontdekken vanuit het oogpunt van deze man met de pijp. Het Musée de la Vie wallonne participeert aan dit mega-evenement en organiseerde, in samenwerking met de Luikse pijpenclub "Le Perron", vanaf 16 mei tot en met 17 augustus 2003 de tentoonstelling *La pipe fait un tabac*. Het sigarenmuseum uit Geraardsbergen, het Historisch Pijp- en Tabaksmuseum uit Sint-Niklaas en het Tabaksmuseum uit Wervik, privé-verzamelaars, de Confrérie van Jean Nicot en de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten van Luik waren eveneens 'partners in crime'. De tentoonstelling, compact en overzichtelijk geconcipieerd in een hedendaagse opstelling, bracht afwisseling na het bezoek aan de permanente collectie. Met een knip-oogje naar de schrijver Georges Simenon en zijn fetisjobject, de pijp, bood de expositie de gelegenheid om de geschiedenis van de pijp als gebruiks- en siervoorwerp te belichten.

Duidende, historisch geïnspireerde interpretaties en actuele, artistieke benaderingen van het fenomeen voegden een nieuwe dimensie toe aan het pijpenthema. De pijpencollectie uit de reserve van het museum werd verbonden aan de pijpen in bruikleen en andere attributen van de cultuur van het roken. Beroemdheden en fictieve personages die hetzelfde ritueel, het plezier en de kunst van het pijproken delen, werden in de opstelling van de expositie betrokken. De tentoonstellingscatalogus en begeleidende publicatie met illustraties "La pipe fait un tabac" is een aanrader én hebbeding.

Een bezoek aan het Musée de la Vie wallonne bezorgt bezoekers de cultuurhistorische bagage. Dit helpt de volkse buurt van het oude stadsdeel van Luik, met onder meer de citadelheuvel en de adembenemende en -berovende trap van Bueren of de Montagne de Bueren met 407 treden, de regio van Luik en zelfs Wallonië, beter te begrijpen vanuit volkscultureel oogpunt.

Het Stedelijk Museum voor Volkskunde is verheugd het Musée de la Vie wallonne te kunnen rekenen tot zijn samenwerkingspartners.